

Δημήτριος Ζακοντινός

Οικονομολόγος, π. Αντιπρόεδρος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η Ουκρανία είναι μία χώρα με τεράστια γεωπολιτική σημασία, καθώς έχοντας σύνορα με τέσσερες άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία, Ρουμανία) θα μπορούσε να αποτελέσει το ανατολικό σύνορο ενός μεγάλου Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου και επίσης την πύλη της Ευρώπης προς την Ασιατική ενδοχώρα που θα εκτείνεται μέχρι τη Σαγκάη και το Βλαδιβοστόκ.

Η επιφάνεια του εδάφους της την καθιστά δεύτερη σε έκταση χώρα της Ευρώπης, μετά τη Ρωσία.

Το μεγαλύτερο τμήμα της χώρας (54%) είναι πεδινό και καλλιεργήσιμο, όρη υπάρχουν στην περιοχή που συνορεύει με την Ρουμανία (Καρπάθια όρη). Καλλιεργούνται δημητριακά, ζαχαρότευτλα, ηλιανθος, ενώ ανεπτυγμένη είναι η κτηνοτροφία και η παραγωγή γάλακτος.

Από πλευράς ορυκτού πλούτου η χώρα διαθέτει σιδηρομετάλλευμα, άνθρακα, μαγγάνιο κ.α., ενώ η Ουκρανική βιομηχανία ήταν από τις πλέον ανεπτυγμένες στη Σοβιετική Ένωση και εξακολουθεί να παράγει μηχανήματα, προϊόντα σιδήρου, μέταλλα, μεταφορικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων και των διεθνούς φήμης αεροσκαφών «ANTONOV», χημικά προϊόντα, ενώ δεσπόζουσα θέση κατέχουν και οι βιομηχανίες μεταποίησης τροφίμων και ιδιαίτερα η βιομηχανία ζάχαρης.

Λίγα για την ιστορία της.

Ιδρύθηκε από τους Βαράγγους τον 9ο Μ.Χ. αιώνα που έμειναν στην ιστορία ως οι ΡΩΣ του Κιέβου.

Ήταν το πρώτο Σλαβικό Έθνος που αναδείχθηκε σε ισχυρό κράτος μέχρι τη διάλυσή του τον 12ο αιώνα μ.χ. Στη συνέχεια αποτέλεσε τμήμα του Μεγάλου Δουκάτου της Λιθουανίας, το οποίο κατεστράφη το 1795 και τα εδάφη του μοιράστηκαν μεταξύ των Αυτοκρατοριών Ρωσίας, Πρωσίας, Αυστρίας.

Μετά από μία χαοτική περίοδο συνεχών αναμετρήσεων και προσπαθειών για ανεξαρτησία 1917-1921 μετά τον Α΄ Π.Π. και τον Ρωσικό εμφύλιο προέκυψε ως μία από τις ιδρυτικές δημοκρατίες της ΕΣΣΔ, η οποία λίγο πριν αλλά και μετά τον Β΄ ΠΠ διευρύνθηκε προς τα δυτικά, ενώ το 1954 και προς τον νότο με τη μεταφορά της Κριμαίας από τη Ρωσία.

Το 1991 μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ η Ουκρανία έγινε ανεξάρτητη και παράλληλα άρχισε την προσπάθεια μετάβασης στην οικονομία της αγοράς, πράγμα όμως που δημιούργησε στη χώρα συνθήκες για να βιώσει μία 8-ετή οικονομική ύφεση.

Από το 2000 αρχίζει μία οικονομική ανάκαμψη η οποία τερματίζεται βίαια με την παγκόσμια κρίση του 2008 ρίχνοντας το ΑΕΠ της κατά 20% μόνο μέσα σε ένα χρόνο (Μάρτιος 2008 - Μάρτιος 2009).

Στα τέλη του 2013 η απόφαση του προέδρου Γιανουκόβιτς να διακόψει τις διαδικασίες σύνδεσης της Ουκρανίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του προγράμματος της Ανατολικής εταιρικής σχέσης και την πρόσδεσή της περισσότερο με τη Ρωσία πυροδότησε αιματηρές αντικυβερνητικές διαδηλώσεις πράγμα που επέφεραν τον Φεβρουάριο 2014 την πτώση της κυβέρνησής του και την φυγή του στη Ρωσία.

Βέβαια είναι γνωστή σε όλους η βίαιη απόσπαση της Κριμαίας από την Ουκρανία και η ένταξη της στη Ρωσική Ομοσπονδία, ενώ από τον Απρίλιο του 2014 μαίνονται οι αιματηρές συγκρούσεις στις Ανατολικές επαρχίες ΛΟΥΓΚΑΝΣΚ και ΝΤΟΝΕΤΣΚ μεταξύ των κυβερνητικών δυνάμεων και των δυνάμεων των αυτονομιστών, δημιουργώντας σοβαρό ενδεχόμενο περαιτέρω ακρωτηριασμού της χώρας.

Και ενώ παρατηρούμε ότι για την Ουκρανική υπόθεση υπάρχει μεγάλη κάλυψη από τα Διεθνή ΜΜΕ σχετιζόμενη όμως μόνο με τους γεωπολιτικούς κινδύνους που προκαλεί αυτή η σύγκρουση δεν γίνεται καμία σχεδόν αναφορά για την οικονομική και δημοσιονομική διάσταση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει αυτό το Κράτος.

Και όμως, αυτό που έχει δημιουργήσει το τεράστιο πρόβλημα στην Ουκρανία δεν είναι μόνο οι μασκοφόροι των ανατολικών επαρχιών, έστω και αν αυτοί εξοπλίζονται από τους Ρώσους, όσο η οικονομία, που υποφέροντας από έλλειψη ρευστότητας, έχει φέρει τη χώρα στο χείλος της καταστροφής.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι ο μέγιστος κίνδυνος για τη χώρα που έχει υποτιμηθεί είναι καθαρά η ολισθαίνουσα οικονομία. Πράγματι σταθμίζοντας τη μεγάλη υποτίμηση του νομίσματος "Γρίβνια"(UAH) που από 1\$/UAH-7 το 2014 έχει φθάσει σήμερα

(Δεκέμβριος 2017) 1\$/UAH-27,1 και έχει εξανείσει τα εισοδήματα και φτωχοποιήσει τον πληθυσμό. Το 60% των Ουκρανών ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Παρόλα αυτά και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας μετά το λίαν καταστροφικό έτος 2015 παρατηρείται μια μέτρια οικονομική ανάπτυξη το α' εξάμηνο του 2017 αν και το επίπεδο της φτώχειας παραμένει σε υψηλότερο επίπεδο από την προ της κρίσης εποχή.

Αναλυτικά λοιπόν η κατάσταση στη χώρα είναι η εξής:

Η φτώχεια παραμένει σε υψηλά επίπεδα, τα εισοδήματα έχουν υποχωρήσει ραγδαία σε πραγματικούς όρους του 2015 λόγω της βαθιάς ύφεσης και των μη βιώσιμων κοινωνικών καταστάσεων. Ο μέσος μισθός το 2016 υποχώρησε κατά 30% με βάση τα προ κρίσης επίπεδα ωστόσο το 2017 αυξήθηκε κατά 17%.

Οι Δημοσιονομικές δαπάνες και τα έσοδα αυξήθηκαν κατά το α' εξάμηνο του 2017 αλλά αυτό έγινε με την κατάθεση συμπληρωματικού προϋπολογισμού. Το 2016 το Δημοσιονομικό έλλειμμα διευρύνθηκε στο 2,2% του ΑΕΠ λόγω χαμηλότερων εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης παρά την συγκράτηση των δαπανών. Όσον αφορά το 2017 τόσο οι δαπάνες όσο και τα έσοδα αυξήθηκαν και οι μεν δαπάνες αυξήθηκαν κατά 13,5% σε πραγματικούς όρους πράγμα που επήλθε λόγω της αύξησης των κατωτάτων μισθών σε εκπαιδευτικούς, γιατρούς και Δημοσίους Υπαλλήλους καθώς και για διάφορα κοινωνικά προγράμματα. Από την άλλη πλευρά τα έσοδα αυξήθηκαν κατά 22,8% πάντα σε πραγματικούς όρους στο α' εξάμηνο που οφείλεται: στην αύξηση των φόρων τόσο επί των ατομικών εισοδημάτων όσο και των εταιρικών, στην αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ αλλά και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Έτσι το Δημοσιονομικό ισοζύγιο παρουσίασε σχετικό πλεόνασμα 0,5% του ΑΕΠ. Ωστόσο ο συμπληρωματικός προϋπολογισμός του περασμένου Ιουλίου αύξησε τις δαπάνες με αναμενόμενο αποτέλεσμα την εμφάνιση ελλείμματος >3%. Ταυτόχρονα το Δημόσιο χρέος συνέχισε να αυξάνεται φθάνοντας το 85% του ΑΕΠ σε σχέση με το 40% του ΑΕΠ που ήταν προ της κρίσεως. Παρόλα αυτά η Ουκρανία εξέδωσε με επιτυχία ομόλογα \$ 3 δις εκ των οποίων το \$1,3 δις είναι νέος δανεισμός.

Η πρόβλεψη για την πορεία της Ουκρανικής Οικονομίας όσον αφορά την ανάπτυξη περιορίζεται για το 2017 στο 2% του ΑΕΠ αλλά η προοπτική εφαρμογής δέσμης μεταρρυθμίσεων θα μπορούσε να την εκτινάξει στο 4%.

Για να επιτευχθεί όμως αυτό θα πρέπει να στηριχθεί σε δύο πυλώνες:

A. Η Ουκρανική Οικονομία θα πρέπει να αποκτήσει πρόσβαση στον άνθρακα και στις λοιπές πρώτες ύλες ομαλοποιώντας πρώτα την κατάσταση στις Ανατολικές επαρχίες (DONBAS).

B. Η ενίσχυση των μεταρρυθμίσεων και η αξιοποίηση της γης θα μπορούσε να αυξήσει θεαματικά

τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων. Παράλληλα η πάταξη της διαφθοράς και η εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος με θέσπιση μέτρων για τη δημιουργία συνθηκών για την εξυπηρέτηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, θα δημιουργούσε ικανές συνθήκες για τη χρηματοδότηση της παραγωγικής Οικονομίας και τον ελκυσμό ξένων επενδύσεων.

Μια τέτοια εξέλιξη θα είχε ορατά αποτελέσματα και η ανάπτυξη σύμφωνα με εκτιμήσεις θα προσέγγιζε το 4% για τα επόμενα 2 χρόνια, πράγμα που θα μείωνε τη φτώχεια και θα βελτιωνε σημαντικά το επίπεδο διαβίωσης. Αυτό βέβαια και σύμφωνα με τη συνταγή του Δ.Ν.Τ. θα απαιτήσει μια έντονη προσπάθεια εκ μέρους της ουκρανικής κυβέρνησης.

Από την άλλη πλευρά δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να παραγνωρίζεται ότι η χώρα βρίσκεται σε βαθιά ύφεση η οποία προκαλείται εν πολλοίς και λόγω των οικονομικών δεσμών της με τη Ρωσία που έχουν διαταραχθεί, αλλά και από το γεγονός ότι οι προσπάθειες προσαρμογής στα νέα δεδομένα, καθ' υπόδειξη του ΔΝΤ, αποδεικνύονται πολύ επώδυνες, πράγμα που καμιά κυβέρνηση δεν είναι πρόθυμη να τις ολοκληρώσει.

Σύμφωνα δε με πρόσφατη μελέτη που εκπονήθηκε από την E.E. η οικονομική κατάσταση της χώρας δεν περιγράφεται καθόλου ευοίωνη.

- Οι εξαγωγές έχουν μειωθεί σε μεγάλο ποσοστό εξ' αιτίας και της μη χρησιμοποίησης των εδαφών που βρίσκονται ανατολικά, στη ζώνη των συγκρούσεων. Βασικός όμως λόγος μείωσης των εξαγωγών ήταν η λήξασα στρατιωτική συνεργασία με την Ρωσία η οποία απορροφούσε και το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής της αεροπορικής βιομηχανίας «ANTONOF».

- Η Δημοσιονομική κατάσταση επιδεινώνεται με την προσπάθεια της κυβέρνησης να στηρίζει το νόμισμα χρησιμοποιώντας συναλλαγματικά αποθέματα, επιπλέον τα επίπεδα του Δημοσίου χρέους συνεχίζουν να αυξάνονται καθώς η κυβέρνηση προσπαθεί να κρατήσει το Ουκρανικό Τραπεζικό σύστημα στη ζωή με συνέπεια και σύμφωνα με την FITCH RATING ο λόγος ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ / ΑΕΠ να έχει 5-πλασιασθεί από το 2008-2017.

Οι προτεινόμενες συνεχώς μεταρρυθμίσεις που αναφέρονται βέβαια στη μείωση κρατικών δαπανών, στη μη επιδότηση της κατανάλωσης ΦΑ, πράγμα που έχει επιφέρει την αύξηση της τιμής του έχει επιφέρει τεράστιο κόστος για τη σημερινή κυβέρνηση αλλά και που μπορεί να συνοδευτεί με τυχόν κοινωνικές αναταραχές εντεινόμενες από τα προγράμματα ιδιωτικοποίησης εκατοντάδων κρατικών επιχειρήσεων.

Αν και ο Πρόεδρος Ποροσένκο πριν λίγα χρόνια, έδωσε τα χαρτοφυλάκια των οικονομικών Υπουργείων, αλλά και της Εθνικής Τράπεζας, σε άτομα μη Ουκρανικής ιθαγένειας και μέχρι πρότινος μη Ουκρανικής

υψηκότητας, τα οποία έχουν σημαντική εμπειρία στις διεθνείς οικονομικές συναλλαγές, ευελπιστώντας ότι θα μπορέσουν να δημιουργήσουν συνθήκες ανάκαμψης της οικονομίας μάλλον το αποτέλεσμα κρίθηκε πενιχρό.

Επίσης δεν μπορεί να αγνοηθεί η στάση του ΔΝΤ το οποίο για να συνεχίσει την οικονομική βοήθεια προς τη χώρα απαιτεί τον διακανονισμό των χρεών της με τη Ρωσία ύψους \$ 3 δις το οποίο η Ουκρανία όφειλε να εξοφλήσει την 31/12.2015. Επίσης ούτε μπορεί να αγνοηθεί η απαίτηση της Ρωσικής εταιρίας Φ.Α. GAZPROM κατά της Ουκρανικής ΝΑΦΤΟΓΑΖ για απαιτήσεις ύψους \$ 38,7 δις.

Όμως, το γεγονός αυτό μάλλον έχει θορυβήσει τους δυτικούς εταίρους οι οποίοι φοβούνται ότι οι πιστώσεις τους προς την Ουκρανία τελικά θα οδεύουν προς τα ταμεία του Κρεμλίνου.

Πέραν των οικονομικών εξελίξεων και των επιπτώσεών τους η πρόσφατη αναζωπύρωση των συγκρούσεων στην ανατολική Ουκρανία δείχνει ότι η κυβέρνηση του Κιέβου θέλει την πλήρη εξάλειψη των αυτονομιστικών δυνάμεων και την ένταξη όλης της Ουκρανίας στις αρχές τις EUROMAIDAN δημιουργώντας συνθήκες ομαλοποίησης που θα βοηθή-

σουν την πορεία της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

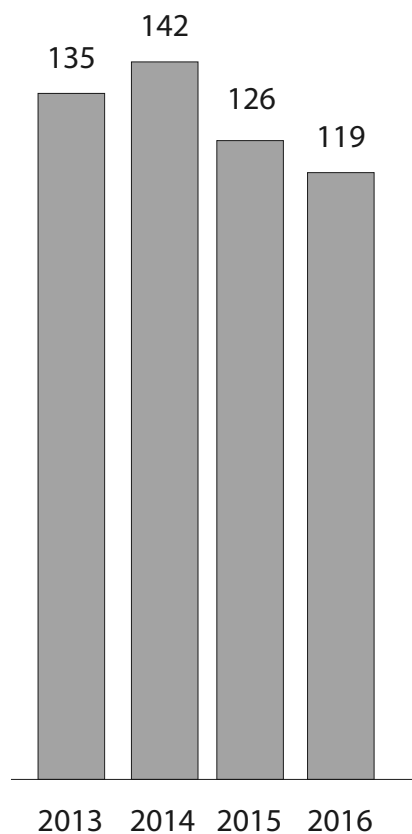
Ωστόσο, η βοήθεια που λαμβάνουν από τη Ρωσία οι αυτονομιστές, καθώς και η περίπλοκη κατάσταση που επικρατεί στη χώρα, μάλλον δε θα της επιτρέψουν την επίλυση του σύνθετου προβλήματος του κράτους, με συνέπεια η αστάθεια να συνεχίζεται για χρόνια και να αποτελεί σημείο τριβής μεταξύ Ουάσινγκτον και Μόσχας.

Τέλος σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να αγνοηθεί και ο στρατηγικός στόχος των Δυτικών Δυνάμεων αλλά και των ΗΠΑ, που δεν είναι άλλος από το να έλθει αυτή η αντιπαράθεση στα σύνορα Ουκρανίας-Ρωσίας, εγκλωβίζοντας τη Ρωσία σε μία, κατά τον ΖΜΠΠΓΚΝΙΕΒ ΜΠΖΕΖΙΝΣΚΥ, σπείρα αποσταθεροποίησης. Βέβαια όπως έχει γίνει ήδη αντιληπτό από τις μέχρι σήμερα κινήσεις τους, οι Ρώσοι δε φαίνονται διατεθειμένοι να επιτρέψουν την υλοποίηση μιας τέτοιας πολιτικής με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

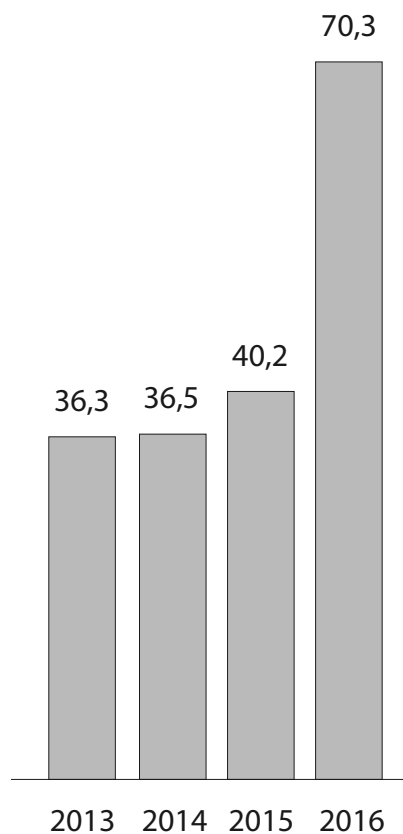
Εμείς από την πλευρά μας εκφράζουμε την ευχή για ειρηνική επίλυση των προβλημάτων και την πορεία της φίλης και ομόδοξης χώρας προς την πρόοδο.

ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2017

Εξωτερικό χρέος της Ουκρανίας για την περίοδο 2013-2016 (δισεκ. δολάρια ΗΠΑ)

Δημόσιο χρέος της Ουκρανίας για την περίοδο 2013-2016 (σε % του ΑΕΠ)

Πηγή: <http://www.pynzenyk.com.ua/Analytic/detail.php?ID=346>
<http://www.pynzenyk.com.ua/Analytic/detail.php?ID=338>